

Erzincan İl Müftülüğü
'20 Ocak 2023 Tarihli Cuma Vaaz Örneğidir'

ÜÇ AYLAR VE REGAİB KANDİLİ

Yüce Allah'ın insanlara rahmetini ve nimetlerini çokça ihsan ettiği belli vakitler, belli mevsimler vardır. Haftanın günleri arasında Cuma; kameri aylardan olan Recep, Şaban ve Ramazan bu türden feyiz ve bereketi bol zaman dilimlerindedir.

Üç ayların değerini ifade eden diğer bir önemli özellik ise beş mübarek kandil gecesinden dördünün bu aylar içinde olmasıdır.

- 1- Regâib, Receb'in ilk cuma gecesi
- 2- Mirac Receb'in 27. Gecesi
- 3- Berat Şaban'ın 15. Gecesi
- 4- Kadir Gecesi ise Ramazan ayının 27. gecesi

Mübarek zaman dilimleri bizler için, kulluğumuzu hakkıyla yerine getirebilmek, ahirete hazırlık yapabilmek ve rabbimizin lütuf ve ikramından bolca istifade edebilmek adına birer fırsattır. Zira Rabbimiz Haşr Suresinde;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَانْتظِرُوا نَفْسَ مَا قَدَّمْتُمْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır." (59/Haşr Suresi,18)

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

"Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unuttuğu kişiler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir." (59/Haşr Suresi,19) buyurmak suretiyle her an ahret hazırlığı içerisinde olup, Mevlamızdan ve kulluk sorumluluğumuzda bî-haber olmamız gerektiğini hatırlatır.

Rabbimizin insana karşı en büyük nimetlerinden olan zamanın kıymetini bilmek gerekir.

Mevlana Celaleddin Rumi şöyle diyor:

Ömür, yarınlarla bağlanan ümitlerle geçip gitmekte, gafilce kavgalarla, gürültülerle, didinmelerle tükenip durmaktadır. Sen aklını başına al da, ömrünü şu içinde bulunduğun gün say. Bak bakalım bugünü de hangi sevdalarla harcıyorsun? Ölüm yolda durmuş bekliyor. Efendi ise gezip tozma sevdasında...

Vehb b. Münebbih zamanın kıymetini bilmekle ilgili şöyle diyor:

Zamana iyi bak! Onu üç bölüm halinde göreceksin:

Geçmiş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman.

Bilmelisin ki, geçmiş zaman artık elden gitmiştir. Ondana sana fayda yok ve onu tekrar eline geçirmen de mümkün değil. Gelecek zaman ise bir hayal, bir ihtimaldir. Az sonra ne olacak, ne ile karşılaşacaksın bilinmez.

Belki de karşına ölüm çıkar. İçinde bulunduğun zaman ise, senin bütün sermayen işte bundan ibarettir. Bir yere iyilik fidanı dikeceksen bu anda dik ve hizmetini yapmakta acele et. Çünkü zaman elinden kayıp gitmektedir.

Kıymetli Müminler

Zamanın kıymetini bilip, Allah'ın rızasını kazandıracak işlerimizi çoğaltacağımız mübarek üç aylar; Receb, Şaban ve Ramazan aylarıdır. Yukarıda da zikrettiğimiz gibi beş mübarek kandil gecesinden dördü bu aylar içerisindedir. Farklı hadislerinde bu gecelerin kıymetini bizlere hatırlatan peygamber efendimiz, konuyla ilgili bir hadislerinde şöyle buyuruyor:

خَمْسُ لَيَالٍ لَا تُرَدُّ فِيهِنَّ الدُّعَاءُ: لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ، وَأَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ رَجَبٍ، وَلَيْلَةُ النِّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ، وَلَيْلَتِي الْعِيدَيْنِ

Duaların reddolunmayacağı beş gece vardır: Receb ayının ilk gecesini, Şaban ayının 15. Gecesi, Cuma gecesini ve iki bayram gecesini. (C. Sağır.)

«Kandil Gecesi» Adı Nereden Gelmektedir?

Tarihimizde Osmanlı padişahı II.Selim döneminde (1566-1574) camiler aydınlatılıp minarelerde kandiller yakılarak kutlandığı için bu gecelere kandil geceleri denilmiştir. (DİA, “Kandil” md.)

Üç Ayların Fazileti

Rasûlullah buyurdu ki:

خَيْرَةُ اللَّهِ مِنَ الشُّهُورِ شَهْرُ رَجَبٍ، وَهُوَ شَهْرُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مَنْ عَظَّمَ شَهْرَ رَجَبٍ فَقَدْ عَظَّمَ أَمْرَ اللَّهِ، وَمَنْ عَظَّمَ أَمْرَ اللَّهِ أَدْخَلَهُ جَنَّاتِ النَّعِيمِ وَأَوْجِبَ لَهُ رِضْوَانَهُ الْأَكْبَرَ،

Allah'ın en seçkin ayı Receb'tir. O Allah'ın ayıdır. Kim Receb ayını yüceltirse Allah'ın emrini yüceltmış olur. Kim Allah'ın emrini yüceltirse Allah onu naim cennetlerine sokar ve ona Allah'ın en büyük rızası vacip olur.

وَشَعْبَانُ شَهْرِي فَمَنْ عَظَّمَ شَهْرَ شَعْبَانَ، فَقَدْ عَظَّمَ أَمْرِي، وَمَنْ عَظَّمَ أَمْرِي كُنْتُ لَهُ فَرَطًا وَذُخْرًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ،

Şaban ise benim ayımdır. Kim Şaban ayını yüceltirse benim emrimi yüceltmış olur. Kim benim emrimi yüceltirse ben ona kıyamet günü öncü ve yoldaş olurum.

وَشَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ أُمَّتِي، فَمَنْ عَظَّمَ شَهْرَ رَمَضَانَ، وَعَظَّمَ حُرْمَتَهُ وَلَمْ يَنْتَهِكْهُ وَصَامَ نَهَارَهُ وَقَامَ لَيْلَهُ وَحَفِظَ جَوَارِحَهُ خَرَجَ مِنْ رَمَضَانَ وَلَيْسَ عَلَيْهِ دَنْبٌ يَطْلُبُهُ اللَّهُ بِهِ.

Ramazan ayı ümmetimin ayıdır. Kim Ramazan ayının hürmetini yüceltir ve ona saygısızlık etmezse, gündüzlerini oruçlu gecelerini de namazla geçirirse ve tüm organlarını da muhafaza ederse Ramazandan Allah'tan affedilmesini isteyeceği bir günahı olmadığı halde çıkar. (Şuabu'l-İman.)

Receb ve Şaban Ayları Ramazan'a Hazırlıktır

Receb ve Şaban ayları, rahmet ayı olan Ramazanı karşılayan aylar olup Ramazan ayının müjdecisidir. Dinimizde ayrı bir değeri olan üç ayların, kişide insanî özelliklerin olgunlaşmasında ve iradenin kontrol altına alınmasında rolü büyüktür. Zira Receb ve Şaban aylarının feyzinden ve bu aylarda bulunan Regaib, Mirac ve Berat gecelerinin rahmetinden istifade yolunu tutan bu kişi Ramazan ayında ise her türlü kötülükten kendini uzak tutar ve insanî vasıflarının artmasına gayret eder. Nihayet Kadir gecesinde yapacağı ibadet ve tevbe ile manevî hazza ulaşır.

Zünnun-i Mısri üç aylar hakkında şöyle demiştir:

“Receb ekme ayıdır, Şaban sulama ayıdır, Ramazan hasat ayıdır.”

Peygamberimiz (s.a.v.) Recep ayı girdiği zaman şöyle dua ederdi:

"Allah'ım Recep ve Şaban'ı bize mübarek eyle ve bizi Ramazan'a kavuştur". (Müsnedü'l-Bezzar; Hilyetü'l-Evliya.)

Receb Ayının Önemi:

Kamerî ayların yedincisi aynı zamanda "üç aylar"ın ilkidir.

"Receb" kelimesi; herhangi bir şeyden korkmak, utanmak veya bir kimseyi heybetinden dolayı yüceltmek manalarına gelir.

Cahiliye devrinde Araplar, putları için bu ayda kurban keserlerdi. Araplar arasında mukaddes bilinen Receb ayı, haram aylardan biridir. Diğer üç haram ay ise, Zilkade, Zilhicce ve Muharremdir.

İslam dini gelmeden önce, bu ay girer girmez, Arap kabileleri arasında harp etmek, baskın ve çapulculuk yapmak yasaklanır, herkes kendisini bu ayda güven içinde hissederdi. İslam geldikten sonra da, bu aya olan hürmet devam ettirildi. Bu ay Regaib ve Mirac gibi mübarek geceler ve ilâhî tecellilerle şereflendirildi.

Ülkemizde de yukarıdaki beyanlar ışığında, asırlardır bir "Üç Aylar" geleneği oluşmuş; "Ramazana hazırlık" Recep ayının gelmesiyle başlar hale gelmiştir. Bu mübarek aylar içerisinde öyle feyizli ve bereketli geceler vardır ki, Yüce Allah'ın rahmet ve mağfireti, bu gecelerde mü'minler üzerine yağmur gibi yağar.

Receb ay'ı, içinde iki kandil gecesini bulunması açısından da faziletli bir aydır. Biri 26 Ocak 2023 Perşembe akşamı/Receb ayının ilk cuma gecesini olan Regaib kandilidir.

Şa'ban Ayı

Şaban ayının Araplar arasındaki eski adı Azil idi.

Araplar, Şaban ayına "şehrullâh-i muazzam", "şehru'l-kerâme" ve "şehru'l-kasîr" de derler. Böyle demelerinin sebebi, bu ayda bostanlara çıkıp, beraberlerinde götürdükleri yemek ve diğer şeyler pişinceye kadar gezip eğlenmeyi âdet edinmeleriydi. Medineliler, bu ayın on beşinci gecesine "leyletü'l-helva" (helva gecesini) derler. Araplar, o gece evlerinde, durumlarına göre tatlılar pişirip yerler ve yedirirlerdi. Eskiden bizim toplumumuzda da, hemen her kandil gecesini bir helva gecesiydi. Fakir-zengin akrabaya, komşuya helva dağıtmak âdeti. Ülkemizin bazı yörelerinde bu âdetin günümüzde de devam ettiği görülmektedir.

Üç ayların ikincisi olan Şaban ayı ve onun 15. gecesindeki **Berat Kandili** de Mü'minlerce kutsal sayılmış, bu gecenin, diğer gecelerden farklı bir şekilde geçirilmesi, bu gecede daha fazla ibadet edilmesi adet haline almıştır.

Bu gece hakkında Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir.

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَنْزِلُ لَيْلَةَ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَغْفِرُ لِأَكْثَرِ مَنْ عَدَدِ شَعْرِ غَنَمِ كَلْبٍ

"Allah Teâlâ, Şaban'ın 15. gecesini, -rahmetiyle- dünya semasında tecelli eder ve Kelb Kabilesi koyunlarının kolları sayısından daha fazla kişiyi bağışlar." (Tirmizi, İbn Mace.)

Rasulullah buyurdu ki:

إِذَا كَانَتْ لَيْلَةُ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَتَوَمَّوْا لَيْلَهَا وَصُومُوا نَهَارَهَا فَإِنَّ اللَّهَ يَنْزِلُ فِيهَا لِعُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى سَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ أَلَا مِنْ مُسْتَعْفِرٍ لِي فَأَعْفِرَ لَهُ أَلَا مُسْتَرْزِقٌ فَأَرْزُقَهُ أَلَا مُبْتَلَى فَأُعَافِيَهُ أَلَا كَذَا أَلَا كَذَا حَتَّى يَطْلُعَ الْفَجْرُ

"Şaban ayının ortasında (Berat gecesinde) gece ibadet ediniz, gündüz oruç tutunuz, Allah o gece, güneşin batmasıyla dünya semasında tecelli eder ve fecir doğana kadar, yok mu benden af isteyen, onu affedeyim; yok mu benden rızık isteyen ona rızık vereyim; yok mu bir musibete uğrayan, ona afiyet vereyim; yok mu şöyle, yok mu böyle!, der"

Rasulullah buyurdu ki:

إِنَّ اللَّهَ لَيَطَّلِعُ فِي لَيْلَةِ النَّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ فَيَغْفِرُ لَجَمِيعِ خَلْقِهِ إِلَّا لِمُشْرِكٍ أَوْ مُشَاحِنٍ

"Allah Teâlâ, Şabanın on besinci gecesi (Beraat gecesi) tecelli eder ve Allah'a ortak koşanlar ile ana-babasına asî olanlar dışında bütün kullarını bağışlar" (İbn Mace).

Üsâme b. Zeyd anlatıyor: Ya Rasulallah; «Şaban ayında tuttuğunuz kadar başka aylarda oruç tuttuğunuzu görmedim.» dedim. Şöyle cevap verdi:

ذَلِكَ شَهْرٌ يَغْفُلُ النَّاسُ عَنْهُ بَيْنَ رَجَبٍ وَرَمَضَانَ وَهُوَ شَهْرٌ تُرْفَعُ فِيهِ الْأَعْمَالُ إِلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ فَأَجِبْ أَنْ يُرْفَعَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ.

«Bu Ramazan ve recep ayı arasında olan ve insanların gaflet ettikleri bir aydır. Ameller o ayda Alemlerin Rabbine yükseltilir. Ben de oruçlu olduğum halde amellerimin yükseltilmesini severim.» (Nesai)

Enes b. Malik anlatıyor:

سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الصَّوْمِ أَفْضَلُ بَعْدَ رَمَضَانَ؟

Rasulullah'a "Ramazandan sonra en faziletli oruç hangisidir?" diye soruldu.

فَقَالَ: «شَعْبَانُ لِتَعْظِيمِ رَمَضَانَ».

"Ramazana tazim için Şaban ayında tutulan oruçtur" buyurdu.

قِيلَ: فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟

"Hangi sadaka daha faziletlidir?" diye soruldu.

قَالَ: «صَدَقَةٌ فِي رَمَضَانَ».

"Ramazan ayında verilen sadaka" (Tirmizi) buyurdu.

Değerli Müslümanlar!

Üç aylar diye adlandırılan Recep, Şaban ve Ramazan ayları Yüce Allah'ın ruhumuza ikram ettiği faziletli ve feyizli bir zaman dilimidir. Yapılan dileklerin dalga dalga Allah'a ulaştığı, dökülen pişmanlık gözyaşlarının günahları silip yok ettiği kandiller geçididir.

Özellikle bu ay ve gecelerde geçmişteki hata ve günahlarımızdan pişman bir şekilde "Af ve Merhamet" sahibi Rabbimize gönülden yalvararak "tövbe ve istiğfar"da bulunmalıyız.

Melekî olduğu kadar, şeytanî özelliklere de sahip, günah işlemeye müsait olan insanın, günahlarından temizlenmesi için Üç Aylar bir fırsattır. Bu aylar, günahlardan arınma, sevaplarla bezenme mevsimidir. Ramazandan önce oruçla buluşanlar, Cuma Namazına koşanlar, namaza başlayanlar, ibadetlerini çoğaltanlar, tevbe ile Allah'a yaklaşanlar... gibi manevî kazanç elde edenlerin çokça görüldüğü anlardır üç aylar.

İnsanoğlu, yaşadığı günlerde farklılıklar olmazsa belli alışkanlıklarıyla hayatını sürdürür. Fakat alışkanlıklarının dışında ve farklı durumlarla karşılaşırlarsa kendine bir çeki düzen verir. İşte idrak edeceğimiz üç aylar ve bu aylar içerisinde bulunan mübarek geceler, mü'minin hayatındaki mutad gün ve geceler arasında, fazlasıyla sevap kazanacağı kıymetli zaman dilimleridir.

Unutulmamalıdır ki, insan bu dünyada nasıl yaşamışsa, kıyamet gününde Allah'ın huzuruna, dünyada işledikleriyle birlikte varacaktır. Götürdükleri iyi ise sevinip mutlu olacak; kötü ise pişmanlık duyarak mahcub olacaktır. Ancak bu mahcubiyetin orada faydası da olmayacaktır.

Önümüzdeki üç ay içerisinde gündelik hayatın tek düzeliğinden ve sıradanlığından bizleri alıp, kendi hususi atmosferine götüren bu güzel ve özel günleri ardarda yaşayacağız.

Güzel ülkemizin insanları, kandil, Ramazan ve Bayram gibi bu hususi zamanları, sosyal barışın ve sükunetin bir vesilesi sayarak karşılıklı sevgi ve hoşgörülle karşılayıp uğurlayacak, kendi inanç ve değerlerini yaşama ve yaşatmayı, bizzat yaşayarak öğreneceklerdir.

Nefis Muhasebesi

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ () لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ

Nihâyet onlardan birine ölüm gelince der ki: "Yarabbi! Beni geri gönder." Ta ki boşa geçirdiğim dünyada iyi iş (ve hareketler) yapayım. Hayır! Onun söylediği bu söz (boş) laftan ibarettir. Onların gerisinde ise, yeniden dirilecekleri güne kadar (süren) bir berzah vardır. (23/Mü'minun, 99-100)

Pişman olmadan önce, bu aylar vesilesiyle öncelikle iman ve Salih amel yönünden de durumumuzu kontrol etmeliyiz.

Hayatımızda adeta oto kontrol sisteminin kurulmasına vesile olan mübarek Üç Aylar ve kandillerde, dünyevî meşguliyetlerimizden sıyrılıp, yaratılış gayemizi düşünmemiz; Yaratıcı ve yaratılanlarla olan münasebetlerimizi de güçlendirmemiz için son derece değerli fırsatlardır.

İşte idrak edeceğimiz mübarek Üç Aylar, Yaratıcımıza, ailemize, çocuklarımıza, milletimize ve bütün insanlığa karşı görev ve sorumluluklarımızı hatırlatmalı, hata, ihmal ve kusurlarımızdan dönmemize, gaflet uykusundan uyanmamıza vesile olmalıdır. Aramızdaki çekişmeleri, tefrika ve ihtilafları, şahsî menfaat hesaplarını, basit düşünce farklılıklarını bertaraf etmeli; her zamandan daha çok muhtaç olduğumuz ve Yüce Dinimizin bizden ısrarla istediği, barış, hoşgörü, kardeşlik, birlik ve beraberliğimizin güçlenmesine, insanî ve ahlakî meziyetlerin yeniden yeşermesine katkı sağlamalıdır.

Cumâmuz mübârek olsun.

Adem YENİÇERİ

Erzincan İl Müftülüğü / Vaiz